

15. FDI profile: Slovakia : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/Sections/dite_fdostat/docs/wid_cp_sk_en.pdf.
16. Regional aid – Investment Incentives : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sario.sk>.
17. FDI profile: Slovenia : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/Sections/dite_fdostat/docs/wid_cp_si_en.pdf.
18. FDI profile: Hungary : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/Sections/dite_fdostat/docs/wid_cp_hu_en.pdf.
19. Investing guide Hungary : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hita.hu/en/Content.aspx?ContentID=d6b7edb4-17aa-42a4-8d70-470fa0f74895>.
20. FDI profile: Croatia : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/Sections/dite_fdostat/docs/wid_cp_ct_en.pdf.
21. FDI profile: Czech republic : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/Sections/dite_fdostat/docs/wid_cp_cz_en.pdf.

Татарульєва А. А.

ГВУЗ «Криворожський національний університет»

ЗАРУБЕЖНИЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРЯМОГО ИНОСТРАННОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ

Резюме

В статье представлены основные результаты исследования тенденций государственного регулирования прямого иностранного инвестирования в странах Центрально-Восточной Европы (ЦВЕ). В ходе анализа было выявлено, что большинство стран ЦВЕ использует стимулирующие меры по привлечению иностранных инвестиций. Выявлено, что страны Центральной и Восточной Европы используют практику ограничения доступа иностранных инвесторов в стратегические отрасли.

Ключевые слова: инвестиции, прямое иностранное инвестирование, государственное регулирование, Центрально-Восточная Европа, национальная безопасность.

Tatarulieva A. O.

SHEI «Kryvyi Rih National University»

FOREIGN EXPERIENCE OF STATE REGULATION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT

Summary

The article presents main research results of trends in state regulation of foreign direct investment in the countries of Central and Eastern Europe (CEE). According to the analysis results, most countries of Central and Eastern Europe are supposed to create incentives to attract foreign investment. It is also determined that the countries of Central and Eastern Europe use the practice of restricting access of foreign investors to strategic sectors.

Keywords: investments, foreign direct investment, state regulation, Central Eastern Europe, national security.

УДК 334.764.2

Торосян Г. А.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ОБСЛУГОВУВАЛЬНА КООПЕРАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Стаття присвячена вивченню сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та її впливу на рівень продовольчої безпеки країни. Проаналізовано сучасний стан національної продовольчої безпеки, основні стратегічні напрямки її підтримки зі сторони держави. Дано пояснення місця сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в питаннях забезпечення продовольчої безпеки країни та розвитку сільських територій України.

Ключові слова: кооперація, сільськогосподарська обслуговуюча кооперація, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, сільська територія, розвиток села, продовольча безпека країни.

Постановка проблеми. Продовольча безпека – це забезпечення такого рівня і якості життя суспільства територіальних громад, сім'ї, особи, який гарантує соціально-економічну стабільність.

Забезпечення національної продовольчої безпеки держави вимагає підтримки вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників, вжиття

заходів імпортного контролю з метою захисту українських виробників від іноземної інтервенції.

Як один з інструментів вирішення цієї проблеми, в межах територіальних сільських громад, доцільно розглядати сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію, тобто добровільне об'єднання сільськогосподарських товаровиробників, зокрема

особистих селянських господарств (що фактично є основними виробниками сільськогосподарської продукції), як базують ресурс з метою задоволення їх економічних, соціальних та інших потреб. Орієнтуючись на зарубіжний досвід розвинутих країн, доцільно стверджувати, що обслуговувальна сільськогосподарська кооперація, дасть більше можливостей у виробництві та реалізації продукції, створить нові робочі місця, дасть поштовх до відродження села та впливатиме на розвиток та зміцнення національної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження поняття кооперації, теорії та практики зробили такі науковці: Ш. Фур'є, Ф. Бюше, Л. Блан, Т. Мор, К. Левицький, Б. Марто, К. Мацієвич, Х. Барановський, С. Бородавський, М. Туган-Барановський, О. Чайнов, Ю. Павликовський та ін. Серед сучасників, що займаються проблемами національної кооперації, вивченням закордонного досвіду кооперації та її розвитку, необхідно відмітити таких науковців: В. Терещенка, В. Зіновчука, М. Маліка, Л. Молдован, О. Могільний, В. Гончаренко, О. Крисального, Ф. Горбонос та ін.

Метою статті є визначення місця сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в забезпеченні продовольчої безпеки держави та впливу кооперації на відродження сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні гостро стоїть проблема щодо економічної ситуації в Україні. Аналізуючи динаміку економічних процесів, такі як девальвація національної валюти на 284,5% (у 2015 р., відповідно до 2013 р.), зниження рівня реальної заробітної плати на 22% (у 2015 р., відповідно до 2014 р.) та зниження купівельної спроможності населення, підвищення рівня безробіття, підвищення рівня бідності, а отже, інвестицій, стрімке збільшення рівня інфляції (з січня по грудень 2015 р., зріс на 39,5%), гальмування економічного зростання, можна стверджувати, що національна економіка перебуває у стані глибокої кризи та ситуація дедалі погіршується [1].

Сільське господарство є важливою складовою національної економіки, яка не тільки займає значну частку у ВВП, платіжному та зовнішньоторговельному балансі і на ринку праці, але й є споживачем товарів та послуг інших галузей, створює в них робочі місця, а отже, може суттєво впливати на розвиток інших галузей та макроекономічну ситуацію держави. Сільське господарство відіграє важливу роль у формуванні темпів економічного зростання. Виробники сільськогосподарської продукції забезпечують продовольчу безпеку країни та здійснюють значний внесок до експортних товаропотоків. Проте структура сільськогосподарського виробництва в країні є вкрай нерівномірною, основне виробництво спрямоване товаровиробниками на такі високорентабельні галузі рослинництва, як вирощування зернових та сояшнику, а матеріаломісткими та трудомісткими галузями, такі як плодово-овочева або тваринництво, зокрема м'ясне та молочне скотарство, займаються переважно господарства населення.

Продовольча безпека країни визначається рівнем забезпечення населення екологічно чистими, дієвими та корисними для здоров'я харчовими продуктами вітчизняного виробництва за науково-обґрунтованими нормами демографічно обумовлених потреб населення і доступних цінах, у збереженні та поліпшенні умов проживання [5].

Водночас необхідно максимально забезпечувати населення нашої країни вітчизняними, а не імпортованими продуктами. Якщо виробництво харчових продуктів та їх збереження недостатньо контролюється споживачами, то з'являється дуже серйозна небезпека, що визначається цілою низкою обставин. Проводячи оцінку стану продовольчої безпеки України в наступний час за вищевказаними критеріями, її можна оцінити як катастрофічною. Населення країни забезпечується харчовими продуктами вітчизняного виробництва на 50%. Великі адміністративно-промислові центри на 70–80% залежні від зовнішнього постачання.

Визначення рівня продовольчої безпеки України ґрунтується на індикаторах продовольчого забезпечення, які порівнюються з нормативами Організації з продовольства та сільського господарства ООН (ФАО), під час визначення економічних, соціальних та екологічних індикаторів, а також граничних критеріїв продовольчої безпеки України.

Розглядаючи структуру валового виробництва сільськогосподарської продукції України, слід відмітити, що частка сільськогосподарських підприємств становить 44,9% усієї кількості виробництва, а решту – 55,1% – виробляють саме господарства населення, в основному це плодово-овочева, плодово-ягідна та виробництво продукції тваринництва, зокрема м'ясне та молочне скотарство [1].

Станом на початок 2016 р., індекс достатності споживання населенням м'яса становить всього 68%, молока – 59%, фруктів та ягід – 58%, риби – 56%, а імпортозалежність по м'ясу дорівнює 8,6%, фруктам та ягодам – 38,1%, риби – 75,4%. Частка продукції тваринництва у раціоні українця в середньому становить 28,9%, за гранично допустимої норми 55%, тобто майже в 2 рази менше від встановленого критерію, а індикатор економічної доступності продуктів харчування становить в середньому 53,6%, при тому, що гранично допустиме значення – 60%. Тобто ситуація катастрофічна та ставить продовольчу безпеку держави під загрозу, не зважаючи на запевнення Міністерства аграрної політики та продовольства у повній забезпеченості та навіть перебезпеченості продовольством [2].

Розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є важливим напрямом підтримки продовольчої безпеки країни, розбудови та зміцнення конкурентоспроможності агропромислового сектора економіки, особливо матеріаломістких та трудомістких галузей, а також соціально-економічного розвитку сільських територій. Становлення мережі сільськогосподарських обслуговувальних кооперативів стримується цілим рядом негативних чинників, а саме: недостатня ресурсна база для формування належного матеріального забезпечення, недосконалість та неузгодженість законодавства України з даного питання, низький рівень обізнаності сільських жителів щодо сутності та принципів кооперації, недобросовісність виконавчих органів влади, а також відсутність ефективних форм державної підтримки та регулювання. Обслуговувальні кооперативи в своїй діяльності можуть охоплювати всі проблемні сфери: аналіз та моніторинг ринку, постачання якісних оборотних засобів, впровадження систем якості, переробки та пошук оптимальних каналів збуту [3, с. 120].

Національна кооперація ще не має достатньої популярності серед власників фермерських та

особистих селянських господарств, як це є в провідних країнах, наприклад, таких як Франція, Канада та США. Об'єднання для спільної діяльності із переробки продукції, закупівлі та збуту є рідким явищем в Україні, через відсутність довіри та спільних інтересів між фермерами, недостатню обізнаність у цій сфері діяльності та недосконалу систему оподаткування, яка не вирізняє кооператив як особливу форму господарювання. Розвиток обслуговувальної кооперації в Україні залежить від мотивації та ініціативи учасників, розуміння між членами об'єднання, а також належної фінансової підтримки, сприятливої законодавчої та податкової політики зі сторони держави.

Процес кооперування важливий для всіх сільськогосподарських товаровиробників, та найбільшій актуальності обслуговувальна кооперація набуває для особистих селянських господарств.

Особисті селянські господарства, за рівнем застосовуваних технологій застрягли приблизно в ХІХ ст., без них важко уявити як низку напрямів сільської економіки, де їм належить лівова частка виробництва, так і соціальний розвиток сільських територій, який на них тримається. Час іде, а тварин, як і раніше, утримують у примітивних умовах. Корів доять вручну, забивають та розбирають туші на м'ясо прямо у дворах. Підготовлена в такий спосіб продукція надходить на переробні підприємства, на ринки — і не лише на внутрішні. Оскільки в умовах глобалізації вимоги до якості й безпеки харчових продуктів зростають, переоблаштування, модернізація селянських господарств стають вкрай необхідними.

Нині ситуація складається так, що ці сталі й ефективні осередки сільської економіки, яким вдавалося виживати навіть у найскладніші часи, вже найближчим часом можуть втратити ринкові перспективи в законодавчому порядку. Проблема селянських господарств загострилася відразу після того, як Україна, вступивши в СОТ, взяла на себе цілком конкретні зобов'язання, пов'язані із забезпеченням безпеки харчових продуктів скрізь, де їх виробляють. У СОТ, як і в країнах ЄС, вимоги до товарної тваринницької продукції суворі й однозначні. З метою санітарної безпеки молочних продуктів корів мають доїти механічним способом, молоко піддавати обробці й охолодженню на приймальних пунктах, а тварин, м'ясо яких призначено для продажу, забивати в спеціально обладнаних м'ясних цехах. Ці, здавалося б, елементарні вимоги, виявилися складними для виконання.

Селянські господарства, хоча переважна частина їх, крім самозабезпечення, виробляє товарну продукцію, до таких вимог не готові. Селяни-товаровиробники не користуються послугами допоміжних структур з тієї причини, що їх часто просто немає, і не в змозі ні замінити застарілі технології більш сучасними, ні розширити або спеціалізувати виробництво. Для модернізації важливого сектора сільської економіки потрібні великі кошти, допомога держави. Але вона або надходить із запізненням і у меншому розмірі ніж це необхідно, або взагалі відсутня. Звичайно завдяки зусиллям місцевої влади та переробних підприємств в деяких регіонах зайнялися створенням пунктів приймання молока від приватників, то зі зведенням для них м'ясних цехів, які вимагають набагато більших фінансових вкладень, взагалі не відбулося жодних зрушень.

Частка селянських господарств у виробництві продовольства країни залишається надто істот-

ною, щоб їхніми потребами можна було нехтувати. У майже 4,5 млн особистих селянських господарствах, за останніми статистичними даними, виробляється 70,1% загальної кількості виробленого в країні молока, 45,9% м'яса. У дворах селян перебуває 68,9% загальної чисельності ВРХ, у тому числі 77,6% – корів, 52,3% – свиней [4]. Сектору, який виробляє лівову частку тваринницької продукції, потрібна модернізація, створення сучасної інфраструктури, м'ясних цехів, молочних пунктів. Проте й досі не зрозуміло, яким чином та за які кошти (комерційні, державні, кооперативні) це робити.

Посередницький бізнес давно проявляє інтерес до роботи селян-одноосібників, але взаємовигідного співробітництва в більшості випадків не виходить. Націлені на максимальний прибуток посередники, користуючись роз'єднаністю селян-господарів, при закупівлях занижують ціни, а при наданні послуг – роздувають їх. Таким чином, більша частина доходів від виробленого в селянських дворах осідає в посередницьких структурах.

Селяни часто зовсім відмовляються від посередницьких послуг, перебираючи їх на себе. Більшість експертів, які відслідковують хід експериментів з модернізації дрібних господарств і шляхів створення для них необхідної інфраструктури, думають, що головними дійовими особами в цій справі мають стати не комерсанти, а кооператори. В економіці, особливо сільській, є напрями, які, крім власне економічного, мають соціальну складову. І тому не є суто комерційними. До таких, крім оптових ринків, належать й сільські обслуговуючі кооперативи і все, що з ними пов'язано.

Країни, які гармонійно розвивають ринкову економіку, беруть на себе значну частину витрат зі створення інфраструктури, надання послуг селянським господарствам, сприяючи становленню сучасних сімейних ферм і великих кооперативних підприємств та об'єднань.

Експерти вважають, що основними дійовими особами в переоблаштуванні селянських господарств мають стати саме обслуговувальні кооперативи, а облаштування забійно-санітарних цехів для дрібних приватників є їх естетичною функцією. Вони переконані, що без обслуговуючих кооперативів цієї проблеми, як і багатьох інших, пов'язаних зі становленням дрібнотоварного виробництва, не розв'язати. Комерційні структури вимагають за послуги забійно-санітарних цехів таку ціну, що остаточно віднадають селян від самостійного господарювання [4].

Сільськогосподарська кооперація навпаки дає змогу безпосередньо власнику виробництва контролювати всі процеси від заготовки до реалізації. Переваги сільськогосподарської обслуговувальної кооперації в тому, що виробник сільськогосподарської продукції зможе не лише збільшити прибутки від свого виробництва, а й зменшити собівартість продукції, витрати на реалізацію та переробку продукції. Також дасть змогу підвищити якість продукції та залучити до виробництва нових спеціалістів, за рахунок збільшення робочих місць і, як наслідок, розвитку соціальної інфраструктури, сільської території, де відбувається виробництво продукції, тобто допоможе вирішити ще й таку гостру проблему, як занепад села.

Сільськогосподарська обслуговувальна кооперація надає можливість:

1. Підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва, завдяки економії витрат на

маркетинг, придбання засобів виробництва та технологічні операції, а також збільшення прибутку від реалізації продукції.

2. Розширення доступу, усіх без винятку, сільськогосподарських товаровиробників до агросервісних служб.

3. Удосконалення для всіх товаровиробників процесу збуту продукції, пристосування до ринкових умов та закріплення конкурентних позицій на ринку.

4. Створення додаткових робочих місць на селі, підвищення соціального захисту, рівня життя та інфраструктури на селі.

Саме сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи зможуть запобігти вилученню доходів із сектора аграрного виробництва, від реальних власників виробництва, у посередницькі комерційні структури, які з ним не пов'язані. Надаючи своїм членам послуги за собівартістю, кооперативи сприяють нарощенню їх економічного потенціалу, поліпшенню умов господарювання, стимулюють до збільшення випуску товарної продукції, покращують добробут селян та соціальний розвиток села.

Спіраючись на власний досвід та досвід зарубіжних країн у сільськогосподарській кооперації, сільськогосподарські виробничі кооперативи відіграють важливу роль у розвитку села та сільських територій:

- ведуть до стабільності та процвітання сільськогосподарських товаровиробників;
- підвищують продуктивність праці;
- сприяють плавній та ефективній реструктуризації аграрного сектору виробництва;
- дають змогу ефективно використовувати виробничі потужності підприємства;
- забезпечують соціальний захист для сільських жителів, підвищують зайнятість сільського населення;
- сприяють поліпшенню екології на селі;
- розвивають сферу послуг на селі тощо.

Тобто все вищезазначене має бути великим стимулом для розвитку національної сільськогосподарської обслуговувальної кооперації як елемент

гарантування продовольчої безпеки держави та національної економіки.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що в разі широкого впровадження сільськогосподарської обслуговувальної кооперації національний виробник сільськогосподарської продукції зможе не лише збільшити прибутки від свого виробництва, а й зменшити собівартість продукції, витрати на реалізацію та переробку продукції. Також дасть змогу підвищити якість продукції та залучити до виробництва нових спеціалістів, внаслідок збільшення робочих місць, а отже, розвиток територій, де відбувається виробництво продукції, тобто сільських територій.

Узагальнюючи все вищезазначене, можна сказати, що лише за умов об'єднання представників особистих селянських господарств та фермерських господарств, розповсюдженням кооперативного руху в Україні можливе виконання програм продовольчого забезпечення продуктами харчування. Цей процес повинні починати самі товаровиробниками, які, використовуючи законодавчу базу через об'єднання в кооперативи, зможуть вміло самостійно лобювати та захищати свої власні інтереси.

Аналізуючи цей матеріал, слід зауважити, що як тяжко не було б розвивати кооперацію на селі, зокрема обслуговувальну кооперацію, проте ефект від цього буде дуже помітний. Це дасть змогу підвищити економічну ситуацію в аграрному сегменті економіки та економіки в цілому. Підвищити статус та закріпити конкурентні можливості національного виробника не лише на державному ринку, а й на світовому. Також, забезпечити продовольчу безпеку, розвиток трудомістких галузей сільського господарства та забезпечення селян робочими місцями. Дуже важливим наслідком стане розвиток сільських територій, які потребують змін та процвітання. Сільськогосподарська обслуговувальна кооперація – це і є той самий важіль розвитку й рушійна сила до подолання деяких наявних проблем у сфері сільського господарства та ефективний механізм розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua>.
3. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація / уклад. О. Рудік ; консульт. В. Бондарчук, М. Гриценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nauka-pdatu.at.ua/Doradnictvo/cd_011-MAPFU-Coops-Agrocoops_module_Text-UKR.pdf.
4. Розвиток кооперації та продовольча безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/old_jrn/chem_biol/Agroin/2013_1-3/13_13_07.pdf.
5. Продовольча безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/rozdil/rozd11.html>.

Торосян А. А.

Національний університет біоресурсів і природопольовання України

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ ОБСЛУЖИВАЮЩАЯ КООПЕРАЦИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Резюме

Данная статья посвящена изучению сельскохозяйственной обслуживающей кооперации, ее влиянию на уровень продовольственной безопасности страны. Проанализировано современное состояние национальной продовольственной безопасности, основные стратегические направления ее поддержки со стороны государства. Дано объяснение места сельскохозяйственной обслуживающей кооперации в вопросах обеспечения продовольственной безопасности страны и развития сельских территорий Украины.

Ключевые слова: кооперация, сельскохозяйственная обслуживающая кооперация, сельскохозяйственный обслуживающий кооператив, сельская территория, развитие села, продовольственная безопасность страны.

Torosian H. A.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

AGRICULTURAL SERVICE CO-OPERATION AS AN ELEMENT OF COUNTRY'S FOOD SECURITY

Summary

This article is devoted to the study of agricultural service co-operation, its influence on food security of a country. Modern state of national food security and basic strategic directions of its support are analyzed from the side of state. Explained a place of agricultural servicing co-operation in questions of country's food security and rural territories development in Ukraine.

Keywords: cooperation, agricultural service cooperation, agricultural service cooperatives, rural areas, rural development, food security.

УДК 005.936.43:339.137.2:338.43

Чайка В. О.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У статті всебічно розкрито сутність поняття «конкурентоспроможність продукції». Узагальнено сучасні підходи до сутності конкурентоспроможності продукції, визначено її параметри і показники. З метою глибинного аналізу сутності категорії «конкурентоспроможність продукції», виходячи зі стадій життєвого циклу товару, запропоновано типову схему визначення конкурентоспроможності продукції. Зважаючи на специфіку аграрної сфери економіки, обґрунтовано процес формування конкурентоспроможності аграрної продукції, описано чинники, що впливають на неї. Запропоновано заходи щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентоспроможність продукції, ринок, ринкове середовище, чинники конкурентоспроможності, сільське господарство, аграрна продукція.

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування підприємства забезпечення його стійкого розвитку на ринку безпосередньо залежить від рівня конкурентоспроможності виробленої ним продукції, послуг. Водночас конкурентоспроможність визначається співвідношенням рівня ціни та якості, де останній сьогодні відводиться особлива роль, оскільки без підвищення вимог до якості неможливо з упевненістю стверджувати про розвиток будь-якого ринку.

Ключовим завданням аграрної сфери економіки є забезпечення країни сировиною і продуктами харчування, що потребує стійкого зростання виробництва аграрної продукції, одержання її виробниками достатніх кінцевих результатів. Кожен суб'єкт господарювання зі збільшенням масштабів власного виробництва виокремлює для себе низку конкурентних переваг, що в подальшому стають визначальними для досягнення мети. Очевидним також є й те, що формування конкурентних переваг підприємством підвищує конкурентоспроможність аграрного сектору економіки в цілому, та, водночас, сприяє вирішенню проблем, пов'язаних із забезпеченням продовольчої безпеки країни. Тому питання конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції на продовольчих ринках набуває нових змісту та актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конкурентоспроможності аграрної продукції є предметом дослідження багатьох учених-економістів. Зокрема, значний вклад зробили В.Г. Андрійчук [1], В.А. Артеменко, Н.В. Бугас, Т.І. Вовк, В.І. Гринь [2], С.І. Дем'яненко, О.І. Дриган [3], В.І. Лихопій, М.Й. Малік [4], О.І. Мельник [5], О.В. Нів'євський [6], В.С. Ніценко [7], І.Ю. Пасічник [8], О.В. Ульянченко [9], Б.П. Фіщук [10], О.Л. Шевченко [11], І.Б. Яців [12] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на підвищений інтерес науковців до обраної проблематики (за період з 2000 р. по 2009 р., згідно з даними Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, науковий дискурс із питань конкурентоспроможності підприємств, товарів, персоналу зустрічався в 421 дисертаційній роботі, з яких докторських робіт – 21), дослідження конкурентоспроможності аграрної продукції як багатовимірною і водночас не простого за своїм змістом явища в жодному разі не втрачає своєї актуальності.

В останні роки дискурс усе більше зміщується в напрямі конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, зважаючи на поступову імплементацію положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також урахування той факт, що аграрний сектор сьогодні формує майже 40% валютної виручки країни, майже 60% внутрішнього споживчого попиту та 16% ВВП [13].

Мета статті полягає у висвітленні та обґрунтуванні ключових елементів та інструментів, на основі або за допомогою яких формується всебічне розуміння категорії «конкурентоспроможність аграрної продукції».

Виклад основного матеріалу дослідження. На нинішньому етапі розвитку економічної думки не існує узагальненого, визнаного всіма науковими школами поняття конкурентоспроможності. Усі можуть лише погодитися з думкою, що поняття «конкурентоспроможність» є похідним від «конкуренція», яке трактується як суперництво виробників за споживача. У фахових виданнях на економічну тематику поняття конкурентоспроможності піддається різним інтерпретаціям та аналізується